

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՆԴԻՐՆԵՐ, ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԴՐՍԵՎՈՐՈՒՄՆԵՐ
ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

HRAYR
MAROUKHIAN
FOUNDATION

Հրայր Մարուխյան Հիմնադրամ

Հայաստանում
աշխատանքային
իրավունքների
պաշտպանություն.
բացահայտված խնդիրներ
և մտահոգիչ դրսևորումներ,
հնարավոր լուծումներ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

ՀՀ ՍՏԱՆՁՆԱԾ ՄԻՋԱՂԳԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2004թ.՝ Վերանայված եվրոպական սոցիալական խարտիա

2005թ.՝ անդամակցություն ԱՄԿ-ին, 29 կոնվենցիաներ

ԵՄ GSP+ առևտրային ռեժիմից բխող պարտավորություններ

2017թ.՝ Համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության ՀՀ-ԵՄ համաձայնագիր

2010թ. և 2015թ.՝ միջ. պարտավորությունների կատարման նպատակով փոփոխություններ

2018թ.՝ նախագիծը հանվեց քննարկումներից

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԱՐԿԱԴԻՐ ԿԱՄ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

- Օրենսգրքով այս հասկացությունները սահմանված չեն
- Հիմնական պահանջներն ամրագրված են՝
  - ՀՀ Սահմանադրությամբ
  - ԱՄԿ կոնվենցիաներով

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Առկա հակասություններ՝

- ՀՀ Սահմանադրության 58-րդ հոդված
- Օրենսգրքի 73-րդ հոդված
- «Արհեստակցական միությունների մասին» ՀՀ օրենքի 20 և 22 հոդվածներ
- ԱՄԿ թիվ 87 կոնվենցիա
- Վերանայված եվրոպական սոցիալական խարտիայի 6.4 հոդված

ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

Ձի բխում՝

- *ԱՄԿ 131 կոնվենցիայից՝*
  - տարբերակված և բազմագործոն սահմանման պահանջ
- *Խարտիայից՝*
  - կենսապահովման նվազագույն զամբյուղի արժեքից բարձր
  - նվազագույն/միջին աշխատավարձեր՝ 50-60 տոկոս միջակայքում

Բխում է միայն պետության՝ որպես գործատուի շահերից

ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

- **Օրենսգրքի 182-րդ հոդված՝**
  - աշխատավարձի ինդեքսավորման պահանջը չի գործում
- **Խարտիայի 4.4 հոդված՝**
  - աշխատանքից ազատման ծանուցման ժամկետներն ու արձակման նպաստի չափերը բավարար չեն (Օրենսգրքի 115 հ. և 129 հ.)
- **Խարտիայի 4.5 հոդված՝**
  - աշխատավարձի պահումներից հետո աշխատավարձը կարող է պակաս դառնալ նվազագույն աշխատավարձից (Օրենսգրքի 214 հ.)
- **Եկամտային հարկի համահարթեցում՝**
  - աշխատավարձի հարկման սոցիալական բաղադրիչի վերացում

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՏՎԱԾՈՒՄ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

- **Պետական ծառայության ստաժի 6 ամսից ավելի ընդմիջման դեպքում՝**
  - ծառայողի պաշտոնային դրույքաչափը հաշվարկվում է՝ առանց հաշվի առնելու նրա նախկինում ունեցած ստաժը (Օրենքի 20 հ.)
- **Պետական մարմնի վերակազմակերպման դեպքում՝**
  - հիմնական աշխատավարձի բարձր չափը չի պահպանվում, եթե պետական ծառայողը ստիպված փոխադրվում է ավելի ցածր պաշտոնի (Օրենքի 32 հ.)

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՌԵԺԻՄ

- **Խարտիայի 2.1 հողվածին անհամապատասխանություն՝**
  - առանձին կատեգորիայի աշխատողների աշխատաժամանակը կազմում է օրը 24 ժամ, շաբաթը 48 ժամ (Օրենսգրքի 139 հ.)
  - ցանկացած դեպքում օրական աշխատաժամանակը չպետք է գերազանցի 16 ժամը
- **Կողմերի համաձայնությամբ արտաժամյա աշխատանք՝**
  - ՀՀ-ում գործել է՝ մինչև 2010թ.
  - հնարավորություն ներկայումս չկա
  - գործում է Անգլիայում, Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Լիտվայում

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԼՈՒԾՈՒՄ

Անհամապատասխանություն.

- **Խարտիայի 24 հոդվածին՝**
  - աշխատանքային պայմանագրի լուծումը կենսաթոշակային տարիքի լրանալու հիմքով (Օրենսգրքի 139 հ.)
- **ՀՀ Սահմանադրության 29 հոդվածին՝**
  - ՀՀ Սահմանադրական դատարանը ուժը կորցրած ճանաչել է Օրենսգրքի նմանատիպ կարգավորումը (Օրենսգրքի 113 հ.)
- **Օրենսգիրքը նորից լրացվել է նույնաբովանդակ դրույթով (Օրենսգրքի 113 հ.)**

ԾԱՆՐ, ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Անհամապատասխանություն.

■ Խարտիայի 2.4 հոդված՝

- պետք է վերացվեն վտանգավոր և վնասակար աշխատանքները,
- օբյեկտիվ անհնարինության դեպքում՝ պետք է նախատեսվի աշխատաժամերի կրճատում, լրացուցիչ վճարովի արձակուրդ

■ Օրենսգրքի 183-րդ հոդված՝

- Կառավարությունը սահմանում է այդ աշխատանքների ցանկերը
- էապես տարբերվող պայմաններ ապահոված գործատուներն ունեն նույն պարտավորությունները՝ հավելում, լրացուցիչ արձակուրդ

ԿՅԱՆՔԻՆ , ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆԸ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

■ Խարտիա, ԱՄԿ 173 կոնվենցիա՝

- աշխատողի հատուցման իրավունք, եթե աշխատանքի վայրում նրա կյանքին և առողջությանը պատճառվել է վնաս գործատուի մեղքով
- վճարվում է մինչև կորցված աշխատունակության վերականգնումը
- պարտադիր ապահովագրության համակարգի պահանջ

■ ՀՀ օրենսդրություն՝

- կարգավորված չէ կազմակերպության լուծարման և համապատասխան միջոցների բացակայության դեպքում վնասի հատուցումը
- շուրջ 800 քաղաքացիներ 15 տարի չեն ստանում վնասի հատուցում

ԱՄԵՆԱՄՅԱ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

- **Արձակուրդի իրավունքի խախտման դեպքում՝**
  - աշխատողին տուժանքի վճարման պահանջ չկա
- **Այս պահանջը՝**
  - բխում է միջազգային պարտավորությունների ընդհանուր տրամաբանությունից
  - համանման կարգավորումներ ունեն մի շարք երկրներ, օրինակ՝ Իռլանդիան
  - կունենա համատարած խախտումների կանխարգելման էական արդյունք

ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՈՉ ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

■ ԱՄԿ 81 կոնվենցիայի պահանջը չի գործում՝

- պետական վերահսկողությունից դուրս են՝ աշխատավարձի վճարում, աշխատաժամանակի և հանգստի ռեժիմների պահպանում, աշխատանքային հարաբերությունների ծագում և դադարում, նվազագույն երաշխիքների ու հատուցումների տրամադրում
- տեսչական մարմինը չունի բավարար տեխնիկական զինվածություն և մասնագիտական կարողություններ

■ Պետությունը անհրաժեշտ ջանքեր չի գործադրում՝

- սոցիալական գործընկերության շրջանակներում ոչ պետական վերահսկողության համակարգի կայացման համար

ՓՈՔՐ ԲԻԶՆԵՍՈՎ ԶԲԱՂՎՈՂ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԵՐ

- Պարզեցված հնարավորությունները բացակայում են՝
  - ներքին կարգապահական կանոնների պահանջի վերացում
  - աշխատանքային պայմանագրի օրինակելի ձևի հաստատում
- Նման արտոնություններ գործում են **ՌԴ-ում**
- Նախատեսված են **ԵԱՏՄ** անդամ մյուս երկրներում

ԶԻՆԾԱՌԱՅՈՂԻ, ՆՐԱ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ԱՆԴԱՄԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

- Առանձնահատուկ կարգավիճակի սահմանում
- Սոցիալ-աշխատանքային լրացուցիչ երաշխիքների ամրագրում՝
  - հաստիքների կրճատման դեպքում նախապատվության իրավունք
  - ամենամյա արձակուրդի ընտրության առաջնահերթության իրավունք
  - չվճարվող լրացուցիչ արձակուրդ
  - պետական կազմակերպություններում աշխատանքի ընդունվելու առաջնահերթություն
- Նման կարգավորումներ ունեն՝
  - ՌԴ-ն, Բելառուսը, Թուրքմենստանը, Տաջիկստանը

ՈՐՈՇԱԿԻ ԺԱՄԿԵՏՈՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

Անհամապատասխանություն.

- **ԱՄԿ թիվ 166 հանձնարարականի պահանջին՝**
  - չկա սահմանափակում նույն աշխատողի հետ որոշակի ժամկետով պայմանագրեր կնքելու կամ գործողության ժամկետը երկարաձգելու համար (Օրենսգրքի 95 հ.)
  - համատեղությամբ աշխատանքի համար կնքվում է միայն որոշակի ժամկետով պայմանագիր՝ աշատանքների բնույթը հաշվի չառնելով
  - աշխատողը պահվում է մշտական կախվածության մեջ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

- **Նախատեսված չէ՝**

- գործատուի համաձայնությունությամբ օտարերկրյա ուսումնական հաստատությունում սովորելու համար արձակուրդ՝ ուսման ողջ ժամանակահատվածում (Օրենսգրքի 174 հ.)

- **Այս հնարավորությունը՝**

- գործում է տնտեսապես զարգացած երկրներում
- կիրառվում է աշխատողի մասնագիտական որակավորումը բարձրացնելու, հմտությունները զարգացնելու համար

ՕՏԱՐԵՐԿՐԱՑԻՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

- 2019թ.-ից կիրառվող ՕԱԹ ունի ձևական բնույթ
- Քվոտավորում չի գործում՝ ըստ երկրների և առանձին մասնագիտությունների
- Պետական վերահսկողության մարմինների գործառույթներն ու պատասխանատվությունը լիարժեք չեն
- Լրացուցիչ վարչական բեռ և ռիսկեր գործատուի համար
- Աշխատող օտարերկրացիների թվի աճ՝ բանվորական մասնագիտություններով

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Թադևոս Ավետիսյան

ՀՅԴ Բյուրոյի փնտեսական հետազոտությունների գրասենյակ